

תהילים פרק א

א אֲשֶׁר־י הָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא הֵלֵךְ, בַּעֲצַת רְשָׁעִים, וּבְדַרְךְ חַטָּאִים, לֹא עָמַד, וּבְמוֹשֵׁב לִצְיִים, לֹא יָשָׁב. אושרו הרוחני, הנפשי ורפואתו הגופנית וחביבו של הקב"ה הוא האיש אשר לא הולך בדרכי רשע, באופל מעשיהם, ובדרך חטאים אינו עומד כקבוע עליהם ועומד עימם, וכל שכן אינו יושב במושב ליצים השטופים בשחוק ובלה"ר, ומי שאינו נכלל בכל אלו הרי עליו נאמר "אשרי" היינו אושר נפשי פנימי שמחיה אותו בכל עניין ודבר, הוא שאמר דוד המע"ה אל תיתן לי ללכת בדרכי הרשע שמתוך כך אעמוד בדרך חטאים ואם אעמוד בדרך חטאים, קרוב לודאי שאשב במושב ליצים ח"ו, ו"עבירה גוררת עבירה".

והנה, דייק דוד המע"ה ואמר "אשרי האיש" כי לא כל אחד יכונה "איש" ככתוב¹ "וְהָאִישׁ מִשֶּׁה, עֲנֹ מֵאֵד" "תִּפְלֶה, לְמִשֶּׁה אִישׁ-הָאֱלֹהִים"², כי בחינה זו היא קדושה עליונה, בחינת "חותם ברית". ור"ת "איש" הם "אהיה" יהו"ה שד"י, ועל כך אמר דוד המע"ה, "אשרי האיש אשר לא הלך בעצ"ת רשעים" הוא יצר הרע, הרוצה ללכודו, "אשר לא הלך", ר"ת אל"ה, בחינת "אלה אלהיך ישראל"³ "עגל מסכה"⁴ הוא יצה"ר, הוא ס"מ, שמביא את האדם אל קיצו בעונותיו, "בעצת רשעים" שעי"י החטא בא האדם לעצבות הנפש "עצבת שערים" שהם מהמרחיקים את האדם מעבודת ה', ולכן רמז דוד המע"ה בעניינו "סם חיים" בהיות אשרי"י כמספר "ישר – א" שבכתבתו "א" הוא "י" "ר" "י" היינו מספר "כ"ו" שם הוי"ה ב"ה, והוא בסתר עליון, בהיות "כ"ו" ככתיבת אות "ל" היינו "ו" על גבי "כ" וכל זה ירמוז ל"ישראל" שרי אמת, השולטים ביצרם ועושים רצון קונם, בחינת "אִשֶׁה רִיחַ נִיחַח לַיהוָה"⁵.

ועל כן המשיך ואמר "ובדרך חטאים לא עמ"ד" כי עניין העמידה חמורה מהליכה, שההולך מתרחק ממקום שהיה בו, וישוב מדרכו הרעה, אך העומד, במקומו עומד ונפילתו ודאית היא, ו"בדרך חטאים" היינו שלא עמד בזכות דבר ה' מכוח חסד שעשה עימו, ה"בא ליטהר מסייעין בידו"⁶

והנה, "ובדרך" היינו "דבר כ"ו" והוא חס"ד ר"ב הוי"ה במכוון. ועל כן אמר דוד המע"ה "ובמושב" היינו "בשם י"ד" בזכות שמותיו יתברך "יהו"ה יהו"ה אהיה" יהו"ה י"ד אותיות ניצול ממנו, ובזכות שם מ"ב דאצילות הקדוש, היינו "יו"ד ה"י וי"ו ה"י, יו"ד וי"ו דל"ת, ה"י יו"ד, וי"ו יו"ד וי"ו, ה"י יו"ד", י"ד תיבות, "לא ישב" שם – אב".

כי הקב"ה ברחמיו על כל מעשיו רוצה שישראל יהיו בבחינה של "הולכים" ועולים יותר ממלאכי השרת כנאמר⁷ "וְנָתַתִּי לָךְ מֵהַלְכִים, בֵּין הָעֹמְדִים הָאֵלֶּה" והוא שרמז במילים: "הלך – עמד – ישב"

1 במדבר, י"ב.
2 תהילים, צ.
3 שמות, ל"ב.
4 שם.
5 במדבר, כ"ח.
6 יומא, ל"ח/ב.
7 זכריה, ג.

ר"ת וס"ת [ה"כ, ע"ד, י"ב] ירמזו על חס"ד [ע"ב] הו"ה [כ"ו] י"ג [מידות] שדרכו של הטוב להיטיב, ופותח הש"ת לכל אשר בשם ישראל יכונה, שערי טובה וברכה בכוח שם הו"ה חסדים גמורים בחסד עליון בכוח י"ג מידות של רחמים, וזאת עבור מי שרחק מרשת הצורך היצה"ר זוכה לרמוז בתוך המילים הללו אותיות "ש"ע" נהורין.

וע"כ אמר עליו "אשרי האיש". וכתב⁸ "דהיא רשות הרבים אשת זנונים ומאי רשעים דא ס"מ ונחש, ההיא דאמר עלה פרעה מי ה' אשר אשמע בקולו" מכאן ילמד כל הירא את הש"ת, ירחיק עצמו מג' כתות אלו וכמאמר הגמרא⁹ "ד' כיתות אינם רואות פני שכינה. כת חנפים, כת לצים, כת דוברי שקרים, כת מספרי לשון הרע", וכנאמר¹⁰ "והתרחק משיחה בטילה, ומשקר, וחנופה, וליצנות, ולשת הרע, כי הן כתות אשר אינן מקבלות פני שכינה לעולם הבא" ודי למבין.

ב פִּי אִם בְּתוֹרַת יְהוָה, חֶפְצוֹ וּבְתוֹרַתוֹ יְהִיגָה, יוֹמָם וְלַיְלָה. איש זה אשר ה' מצילו מיד רשעים חטאים ומושב ליצים ודאי יושב הוא ועסקו בתורת הש"ת, ובודאי עסקיו ע"פ תורתנו הקדושה, שהיא משמרתו מכל רע, "כי נר מצוה ותורה אור" כנאמר בגמרא¹¹ "זכות דמאי? אילימא זכות התורה, הא אינה מְצַנָּה ועושה; ואי זכות דמצווה, מי מגנא כולי האי? והתניא את זו דרש רבי מנחם בר' יוסי: כי נר מצווה ותורה אור, תלה הכתוב את המצווה בנר, ואת התורה באור, לומר לך, מה נר אינו מגין אלא לפי שעה, אף מצווה כן. ומה אור מגין לעולם, אף תורה מגינה לעולם. ואומר בהתהלכך תנחה אותך - בעולם הזה, בשכבך תשמור עליך - זו מיתה, והקיצות היא תשיחך - זה לעולם הבא.

משל למהלך בדרך באישון לילה ואפילה, ומתיירא מן הקוצים ומן הברקנים ומן הפחתים ומן הליסטים ומן חיה רעה, ואינו יודע באיזה דרך הוא מהלך. נזדמנה לו אבוקה - ניצול מן הקוצים ומן הברקנים, ועדיין הוא מתיירא מחיה רעה ומליסטים. כיון שעלה עמוד השחר - ניצול מחיה רעה ומליסטים, ועדיין אינו יודע באיזה דרך הוא מהלך. כיון שהגיע לפרשת דרכים - ניצול מכולם"

והוא הרמז שרמז דוד המע"ה "כי אם בתורת יהו"ה חפצו, ובתורתו יהגה יומם ולילה". כי התורה היא בחינת "עץ חיים כנאמר¹² "עץ-חיים היא, לַמְחַיִּים בָּהּ" ומי שמקשר את עצמו בתורה בכל אברי גופו ונפשו, הרי מקשר הוא את כנס"י לקב"ה, והוא שרמז לנו במילה "כי" היינו כנסת ישראל, "כלה קרואה בנעימה"¹³ היינו "אם" אמא עילאה בחינת בינה, "פִּי אִם לְבִינָה תִקְרָא", כי כל התורה שמותיו יתברך.

"ובתורתו" היינו "בתורת - י"ב" כרומז "פִּי בִּי חֶשֶׁק, וְאֶפְלֹטָהּ אֲשַׁגְּבֶהּ, כִּי יָדַע שְׁמִי", אלו הגלויים והנסתרים שבתורה, וזה מתוך דבקות בה "יומם ולילה" ואז ישפיע עליו ה' ממרומים "יומם, יְצַנֶּה

⁸ תיקו"ז, ל"ו.

⁹ ע"ז י"ח

¹⁰ שערי קדושה, השער השישי.

¹¹ סוטה, כ.

¹² משלי, ג.

¹³ ליקוטי תפלות, חלק א' תפלה ל"ב.

יְהִי הַסֵּדוֹ¹⁴ וְזֶה בַעֲבוּר "וּבְלִילָה, שִׁירָה עִמִּי תִפְלָה, לְאֵל תִּי". והוא שרמז לנו שלמה המע"ה¹⁵ "חֲבֵרִים מְקַשְׁיָבִים לְקוֹלְךָ—הַשְּׁמִיעֵנִי" וזוכה בזה ובבא שעליו נאמר¹⁶ "הַיּוֹשֶׁבֶת בְּגַגִּים" היינו גן עדן תחתון וגן עדן עליון, עולם הזה ועולם הבא. שהרי מי שעוסק בתורה בעוה"ז הרי הוא מצוי בגן עדן תחתון, וממילא בודאי כשיבוא זמנו ליתן דין וחשבון לפני בוראו יוליכהו אל גן עדן עליון בזכות בשירה ובזמרה.

ג וְהָיָה כְּעֵץ, שְׁתוּל עַל-פְּלִגֵי-מַיִם. כי אדם אשר ימיו תורתו ולילותיו לימודו הרי הוא כעץ השתול על מקור מים חיים, שאינו מת לעולם, הרומז לעץ החיים, ועליו נאמר¹⁷ "כי האדם עץ השדה" "עץ פרי עושה פרי למינו"¹⁸, הוא "צדיק יסוד עולם"¹⁹ כי זעיר אנפין הוא מצוי מהחזה ולמעלה, וז"א הוא המתכנה אדם.

ובחינת "צדיק" היינו יסוד שמצוי מהחזה ולמטה, שאז ההוגה בתורה יומם ולילה הרי הוא בבחינת שבת שאז זווג השכינה והקב"ה שלם, והלומד תורה הריהו בחינת שבת. ועל כן מזווג זה של הצדיק הרי הוא מביא נשמות חדשות שהם בחינת "אֶשֶׁר פָּרְיוֹ, יִתֵּן בְּעֵתוֹ וְעָלְהוּ לֹא-יָבוּל; וְכָל אֶשֶׁר-יַעֲשֶׂה יִצְלִיחַ". כי זמן זווגו של הצדיק הוא ליל שבת כמאמר הגמרא "שלא יהיו ת"ח מצויים אצל נשותיהם כתרנגולים".

וכפסק²⁰ "ואם היה נשוי לא יהא רגיל ביותר עם אשתו כדאמרינן שלא יהיו ת"ח מצויים אצל נשותיהם כתרנגולים ולא דוקא ת"ח אלא ה"ה נמי כל אדם ונקט ת"ח שהפרישות מצויה בהם אלא בעונה האמורה בתורה הטיילין שפרנסתן מצויה להם ואין פורעין מס עונתן בכל יום הפועלים שעושין מלאכה בעיר אחרת ולנין בכל לילה בבתיהם פעם אחת בשבוע ואם עושין מלאכה בעירם פעמים בשבוע והחמרים אחת בשבוע והגמלים אחת לשלשים יום והספנין אחת לששה חדשים ועונת ת"ח מליל שבת לליל שבת וכל אדם צריך לפקוד את אשתו בליל טבילתה ובשעה שיוצא לדרך ואף כשהוא מצוי אצלה לא יכוין להנאתו אלא כאדם שפורע חובו שהוא חייב בעונתה ולקיים מצות בוראו ושיהיו לו בנים עוסקים בתורה ומקיימי מצות בישראל" וזה כי מהצדיק שהוא בחינת היסוד המכונה "יום השישי" פורחים נשמות חדשות בעמ"י, ערב שבת הנקראים "פנים חדשות".²¹

ודוד המע"ה רמז לנו במילים "והיה כעץ שתול" שמי שמתדבק באשרי היינו שגורם במעשיו שבחינת "מלכות" תעלה לבחינת "בינה" בסוד הנאמר "ובתורת ה' חפצו" הרי הוא שתול על פלגי מימיו של "עץ החיים" שעליו נאמר "ועלהו לא יבול" והוא התיקון הראשון מתוך עשרה תיקונים שתיקן דוד המלך ע"ה בספר תהילים.²²

¹⁴ תהילים, מ"ב.

¹⁵ שה"ש, ח.

¹⁶ שם.

¹⁷ דברים, כ.

¹⁸ בראשית, א.

¹⁹ משלי, י.

²⁰ טור או"ח, סימן ר"מ.

²¹ ועיין תיקון ז' תיקון ו.

²² ועיין תיקון ז', תיקון י"ג.

כי בהיות היהודי עוסק בתורה ומקיימה מתוך לימודה הרי הוא זה ששותף למעשה בראשית בהבדלה שבין ישראל לאומות העולם, היינו בין קדושה לטומאה, כי "והיה כעץ שתול" ירמזו על האילנות היינו רוח הקדושה ורוח הטומאה, והם בארץ כי מצד הגוף הריהם יצירתו של הבורא יתברך, אלא שלעוסק בתורה יש עבורו מים ופירות, תורת הקודש של ישראל, שנמשלה למים "הוי כל צמא לכו למים"²³ "ואין מים אלא תורה"²⁴ ועל ישראל זה האוחז בתורה בכל כוחו, נאמר "עץ עושה פרי אשר זרעו בו על הארץ" היינו בניו ובנותיו שרואים שמתרחק מגורמי הבטלה והשחוק והליצנות, ומשקיע את זמנו בתורה וקיומה, הרי בניו ילכו בדרך ה' ויורש הוא גן עדן, כי במעשיו אלו קונה הוא לעצמו לבוש רוחני הקדוש בקדושה של מעלה, ונשמתו נהנית מאור השכינה תדיר.

והנה, ידעת כי גם לאילן של הטומאה יש מים, כלומר תורתם אלא שהיא תורת כזב, שלא עושה פירות, כנאמר²⁵ "ויקו לעשות ענבים והנה באושים" כי תורת הגויים ואמונתם הכוזבות היא בחינת "כי אם כמץ אשר תדפנו רוח"²⁶

ד לֹא-כֵן הַרְשָׁעִים כִּי אִם כַּמֶּץ, אֲשֶׁר-תִּדְפְּנוּ רוּחַ. כי רוח הקודש מפזרת את הס"א כמוץ ותבן שהם הקליפות ששיכים לס"א. בהיות מוץ ותבן זכר ונוקבא דטומאה, שהולכים יחדיו ועל כן נפטרו מתרומה בהם, היות שאין להם חלק בקדושה, ומשום שהערב רב הם השאור שבעיסה, והם נרמזים אומות העולם, הם אלו שמעכבים את הגאולה וכמו שאמרו רז"ל בגמרא²⁷ "מי מעכב שאור שבעיסה" בהיותם דבקים בישראל כמו השאור שמעורב ודבק בעיסה, אך בהיות ישראל עוסקים בתורה ומצוותיה, הרי באש התורה כנאמר²⁸ "הֲלוֹא כֹה דִבַּרְתִּי כְּאֵשׁ, נֶאֱמַר-יְהוָה", הם נשרפים ונימוחים.

ואל תתמה ותשאל שהרי אמר הפסוק "עץ פרי עושה פרי" וזה גם בגויים, אלא שפירותיהם של אלו באושים ואינם נאכלים, ושל ישראל נאכלים ומתברכים בברכות ומורידים שפע לעולם.

ה עַל-כֵּן, לֹא יִקְמוּ רָשָׁעִים בַּמִּשְׁפָּט וְחֹטְאִים, בְּעֵדַת צְדִיקִים. כי "אין עצה ואין תבונה כנגד יהוה"²⁹ כי אין לרשע תקומה, כי בנין "קומה" הוא רק בעובדי ה' "קומה יְהוָה, וַיִּפְצוּ אֵיבֹיךָ, וַיִּנְסוּ מִשְׁנֹאֵיךָ, מִפְּנֵיךָ"³⁰ "וחטאים בעדת צדיקים" בבחינה שאמר רבי יהושע: "בעדת צדיקים אינן עומדין, אבל עומדין הן בעדת רשעים" כמו המוץ והתבן שמופרדים לגמרי מהחיטה.

ו כִּי-יִוָּדַע יְהוָה, דֶּרֶךְ צְדִיקִים וְדֶרֶךְ רָשָׁעִים תֵּאבֵד. כי השי"ת יודע ומשגיח בדרך הצדיקים להיטיב להם ולהגן בעדם, והוא הולך לפנייהם לשומרם, ולכן היוצא לדרך צריך ללכת בדרך שיוודע בה שיש שם יראת שמים, וקב"ה ישתתף עמו, כי "דרך רשעים תאבד" ודאי, משום שאין הקב"ה לווה עימהם וממילא יאבדו בדרכי החושך והאפילה.

²³ ישעיה, נ"ה.

²⁴ בבא קמא, י"ז.

²⁵ ישעיה, ה'.

²⁶ ועיין זוה"ח, רות, קע"ו.

²⁷ ברכות, י"ז.

²⁸ ירמיה, כ"ג.

²⁹ משלי, כ"א.

³⁰ במדבר, י.